

1850-1870 Frihed og folkestyre

Valg på Torvet

Hvem var det, der stod midt på Torvet? Det var en bronze-statue af Frederik VII. Han var konge dengang i 1849, da den første Grundlov blev vedtaget. Indtil det år havde kongen styret landet alene. Grundloven bestemte, at befolkningen nu skulle være med. Danmarks styre gik fra enevælde til folkestyre.

Lige før jul i 1849 var de nye vælgere mødt op på Torvet i Køge for at vælge en mand til det nye folketing i København. Der var kun opstillet en person. Han hed Andreas Frederik Krieger og var professor ved universitetet i København. Afstemningen gik i gang. Vælgerne blev bedt om at række hånden i vejret, hvis de stemte på Krieger. Og det gjorde langt de fleste. Vælgerne i Køge havde for første gang valgt en mand, der på deres vegne skulle være med til at styre landet.

Professor Krieger holdt en tale. Han sagde, at man skulle beskytte den nye grundlov som en fin blomst og sørge for at undgå politisk strid. Alligevel blev han selv midtpunkt i et politisk slagsmål på Torvet ved næste valg i 1852. Da var han igen opstillet, men tabte til sin modkandidat. Han hed Peder Hansen og var en bondemand fra Snoldelev ved Roskilde.

Der var 1000 vælgere forsamlet på Køge Torv den dag. Kriegers tilhængere blev så vrede over at tabe, at de ville banke bonden fra Snoldelev. De mente, Peder Hansen var et fæhoved og for dum til at sidde i Folketinget. Der blev smadret ruder i købmand C.F. Petersens butik på Torvet. Politimesteren måtte i lovens navn tre gange opfordre til ro og orden. Krieger hjalp Peder Hansen væk fra Torvet og de vrede folk.

Danmarks første Grundlov blev underskrevet 5. juni 1849 af Kong Frederik VII. Landet skulle nu styres af Rigsdagens to kamre: Folketing og Landsting.

Valgret

Til Folketinget:
Mænd over 30 år.

Til Landstinget:
Mænd over 40 år med
en vis indkomst.

Ikke valgret:
Til kvinder, tjenestefolk,
straffede, folk på fattighjælp og umyndige som
f. eks. psykisk syge.

Kåring:

Valget blev afgjort ved
håndsoprækning på valgstedet. Man kunne kræve
skriftlig afstemning, men
den var ikke hemmelig.
Først i 1901 blev der indført
hemmelig og skriftlig
afstemning.

Alle i Køge by havde stemt på Krieger, men vælgerne i landsbyerne uden for Køge havde givet sejren til Peder Hansen. Mange bønder på landet var fæstere eller lejere hos en godsejer, der ikke havde pligt til at sælge gården til bonden. På landet ønskede vælgerne, at der blev vedtaget en lov, der gav bønderne ret til at eje deres egen gård.

Professor Krieger havde stemt imod sådan en lov, og derfor tabte han valget. Grundloven havde givet folket politisk frihed, men også friheden til at være politisk uenige.

Før den nye Grundlov var det kongen, der udstedte lovene. Nu skulle almindelige folk være med til at styre landet.

I Køge kunne ca. 14 % af alle indbyggere deltage i valgene. Det var håndværkere, arbejdsmænd, embedsmænd, købmænd og andre handlende, lærere, præster, betjente – selv byens natmand. Ude på landet fik bønder og husmænd del i de nye politiske rettigheder.

Kvinderne måtte se til fra sidelinjen, for de kunne ikke være med til at bestemme. Dengang opfattede man en husstand med mand, kone, børn og tjenestefolk som en helhed. Man tænkte, at det var husstandens overhoved eller hovedperson, altså manden, der stemte på hele husstandens vegne.

Der blev holdt valg møder på Torvet indtil 1915. Siden 1849 havde alle kandidater og vælgere været samlet på Torvet på valgdagen. Det havde været en festdag med taler, sange og enkelte gange med uro i luften.

Borgerkrige

Kampen for den nye Grundlov foregik samtidig med, at der i 1848 udbrød borgerkrig i Danmark. Folk i Køge blev bange og samlede penge ind, så man kunne købe kasse-rede geværer fra København. Der blev afholdt skydeøvelser syd for Køge Bro. Borgerne ønskede at forsvare sig, hvis fjenden skulle dukke op i Køge. Det skete heldigvis ikke.

Til gengæld måtte mange mænd fra Køge drage i krig som soldater. Hvis de havde kone og børn, kunne det betyde, at familien sad tilbage uden penge til at leve for. Derfor blev der dannet lokale hjælpeforeninger, der indsamlede penge til efterladte familier. Byens kvinder var meget aktive i hjælpearbejdet.

De slesvigske krige

To dansk-tyske krige 1848-51 og i 1864.

Hertugdømmerne Slesvig, Holsten og Lauenborg var en del af den danske stat.

Den tysksindede befolkning i hertugdømmerne ønskede selvstændighed og tilknytning til de tyske stater.

Danmark ville beholde Slesvig, hvor der levede mange dansktalende. Efter den første krig blev der sluttet fred, uden at konflikten blev løst.

Danskerne følte sig som sejrherre, selv om det var Europas stormagter, der havde afgjort resultatet.

Efter et stort nederlag i den næste krig i 1864 mistede Danmark alle tre hertugdømmer. Indtil 1920 gik den danske grænse mod Tyskland ved Kongeåen syd for Kolding.

I marts 1851 holdt Køge by en fest på rådhuset for de hjemvendte krigere. Der var 82 soldater fra Køge og omegn blandt de 600 deltagere i festen. Der blev holdt taler og danset til ud på morgenen. Serveringen bestod af smørrebrød, kage, punch, øl, brændevin og kaffe. Resterne blev bagefter delt ud til byens fattige.

En væversvend, der havde deltaget i krigen, klarede ikke hjemkomsten. Han fandt ud af, at hans kæreste havde forlovet sig med en anden, mens han havde været i krig. Derfor blev han så fortvivlet, at han ville dræbe hende med en kniv. Hun slap fra ham, og i stedet begik han selvmord ved at drikke en flaske salpetersyre.

Almindelig værnepligt blev i praksis indført i 1848 og herefter i Grundloven 1849. Indtil da var det kun bønderkarle, der skulle være soldater.

I december 1863 trak det igen op til krig. Vogn efter vogn kom buldrende igennem Køge midt om natten i klingende frostvejr. Det var de unge mænd, der skulle med i krig. De råbte hurra, men forældrene græd og frygtede det værste. En af dem var sognepræsten i Køge, der måtte sige farvel til sin eneste søn, Fritz.

Fritz Glørfeldt var 19 år og lige blevet sekondløjtnant (en værnepligtig befalingsmand). Han døde i Dybbøl Skanser en dag, han opholdt sig i et blokhus, man ellers regnede for bombesikkert. En tysk granat trængte igennem huset og dræbte eller sårede omkring 50 mand. Hjemme i Køge sørgede familien og hans unge kæreste. Hun hed Suzette Glad. Sorgen

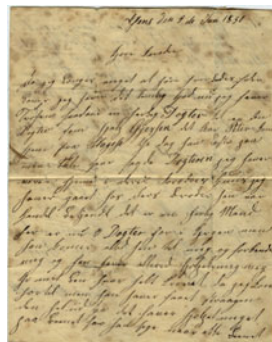
over nederlaget i krigen blandede sig i Køge med sorgen over den unge mands død. Ved hans begravelse gik 16 sørgeklædte unge piger foran kisten og strøede blomster, og til slut affyrede politikorpset kanonskud.

Efter nederlaget i 1864 kom soldaterne fra 6. regiment til Køge. De fyldte hele Torvet, og de var dækket af støv og skidt og så meget medtagne ud. Staklerne var befængt med lus og lopper. En plage for de Køgeborgere, som skulle have dem indkvarteret. De blev i byen fra august til december 1864.

Også under denne krig samlede borgerne i Køge penge ind til de familier, hvor forsørgeren var i krig. Hjælpen blev delt ud en uge ad gangen. I december 1863 fik 10 familier med i alt 16 børn økonomisk hjælp. I april 1864 var det 29 familier med 54 børn og i november 1864 kun 1 familie uden børn.

Soldaten Peter Jensen kom hjem igen, men hans venstre ben var blevet sat af på grund af et sår, han fik under kampene på Als. Han fik i 1865 pension og forsørgelse efter at have søgt om det hos kommunalbestyrelsen i Køge.

Også slagter Ludvig Berendt fik en kugle gennem knæet. Det skrev han hjem om, og lavede en fin tegning af sit ben med hul igennem.

No	Bidragjænder	Sorte Regning					
		1863	1863	1863	1864	1864	1864
	Transjet	122	5	12	5	12	5
26	Jensens Larsen	1.	+	4	+	4	4
62	Nicolaus Hansen	2	+	8	8	8	8
63	Lærer Landthol Petersen	2	+	8	8	8	8
64	Lærer Petersen	1.	x	4	+	4	4
65	Madsen Petersen	1.	x	4	+	4	4
66	Gjæver Faraas	+ 4 2	x	8	x	8	8
67	Præst Hede Marie Christensen	1	x	4	+	4	4
68	Jensens Morsen	1.	x	4	+	4	4
69	Madsen Davidsen	1.	+	4	+	4	4
70	Larsen Likkers	1.	x	4	+	4	4
71	Larsen Likkers	1.	x	4	+	4	4
72	Plumager P. Madsen	1.	x	4	+	4	4
73	Lærersvend Thor Frasen ¹⁸⁶³ Jørgen	2	+	8	8	8	8
74	Plumager Læder Børn	2	x	8	8	8	8
75	Plumager A. Lorentzen	1.	x	4	+	4	4
76	Postl. Christensen	+ 4 2	x	8	8	8	8
77	Jensens Jens Jørgensen	1.	x	4	+	4	4
78	Plumager P. Christen	2	+	8	8	8	8
79	Plumager P. Lassen	1.	x	4	+	4	4
80	Plumager K. Hansen	+ 3 2	+	8	8	8	8
81	Møller Lørd	2	+	8	8	8	8
82	Plumager P. Clausen	2	x	8	8	8	8
83	Lærerbibliotek Clausen	1.	+	4	+	4	4
84	Jensens Frøder Hansen	1	+	4	+	4	4
85	Lærersvend Loren Hansen	2	+	8	8	8	8
86	Lærersvend Nielsen	4.	x	16	16	16	16
87	Plumager P. Nielsen	1.	x	4	+	4	4

HAN DROG FRA MØ OG ARNE OG GAV SIT HJERTEBLOD

Kommunikation

Kunne man læse om krigen i de lokale aviser? Ikke de første år i hvert fald, men i året 1851 fik Køge sin første avis. Før den tid gik byens trommeslager rundt i gaderne, når der skulle gives vigtige beskeder og nyheder til borgerne. Han blev dog ikke afskaffet, selv om avisen kom til. Man kunne også gå på Rådhuset for at læse forskellige regnskaber og dokumenter, der var lagt frem.

Dands

i Norske Loves Pavillon

afholdes

Markedsdagen, den 19. Mai.
Sr. S. Olsen med sit velbekendte
gode Selskab udfører Musikken.

For det besøgende Publikum vil tillige forefindes behagelig Afspilning ved Reglespil, Skudning samt Berekillinger i Guttapercha-Productioner, Trykkeri og Bugtaler-kunst m. m.

Med Indgangen til Haven, der aabnes om Middagen Kl. 12, bliver der erlagte 8 ½ for hver Person.
C. Hansen

Til Kjøge Marked

agter Undertegnede at indtræffe med et velassorteret Lager af

S-Skillings-Gjenstande,

bestaaende af Galanterivarer, Nips- og Brugsgjenstande samt Legetoi. Udsalgsstedet er som sædvanlig paa Torvet, forsynet med mit Firma.

Erhødigst.

C. Witte.

Der anbefales udmærkede Søvnale i alle Størrelser, 50 Stk. for 8 ½, ligeledes udmærkede Mandel-, Urte- og Romina-Sæber a 8 ½ pr. Stk.

Hvide Gardintøier.

Et stort Parti hvide Gardintøier, 1 ½
Alen bredt, sælges til 20, 24, 28 Sk. a 2 Mk.
Alen med og uden Tunger.

L. E. Ferslew,

Mode- og Manufacturhandler.

Trykkefrihed

I marts 1848 blev al kontrol af det skrevne ord afskaffet. Grundloven af 1849 fastslog retten til at tale, trykke og skrive frit og uden censur fra myndigheders side.

Den første avis blev udgivet af bogtrykker Sally Oettinger. Han ville forbedre den lokale kommunikation og debat. I 1858 blev avisen overtaget af typograf Søren Opffer. Han havde vandret som håndværkersvend rundt i Europa og bl.a. ladet sig hverve til Pavens hær i 8 år. Efter ham blev hans søn Frederik redaktør af avisen, der senere kom til at hedde Kjøge Avis.

Avisen trykte nyheder samt annoncer og reklamer, der blev kaldt for avertissementer. Der var reklamer for teaterforestillinger, danseskoler og for lokale håndværkere. Avisen bragte besked om, at der var bal på Rådhuset eller boliger til leje og anbefalede gode bøger. For de mere romantiske læsere trykte avisen en såkaldt føljeton med titlen "En Synderinde". Det var en historie, der fortsatte gennem mange aviser. Den handlede om den smukke Robertine, der var

Kjøge- og Omegns Nyheds- & Avertissementstidende: Køges første avis udkom fra 1851.

Østsjællands Folkeblad: Køges anden avis udkom fra 1876.

Østsjællands Social-Demokrat: Udkom fra 1899.

gift med en fransk greve. I et af de første numre af avisen blev der efterlyst en hvid hund med sorte ørelapper ved navn Nappo. Der blev lovet en dusør, hvis man fandt den forsvundne hund.

Det var ikke sådan, at folk i Køge tidligere havde været uden forbindelse med omverdenen. Der var foreninger, hvor man kunne mødes og tale om, hvad der skete både i og uden for byen. Køge Venskabelige Klub (fra 1787) og Køge Borger- og Håndværkerforening (fra 1847) havde begge en læsestue, hvor man kunne læse aviser og bøger. Dengang var der ingen offentlige biblioteker. I de to foreninger kom byens købmænd, handlende, håndværkere, politikere og embedsmænd.

I 1861 kunne man i avisen læse, at der åbnede en telegrafstation i gæstgiveriet Norske Løve i Køge. Nu kunne folk sende og modtage beskeder over lange afstande. Der var åbent 8 timer på hverdage og 7 timer om søndagen. Verden var alligevel kommet nærmere.

Telegrafi gør det muligt at sende en besked over lange afstande. Danmarks første telegraflinje blev anlagt i 1854 fra Helsingør over København til Hamborg.